

Taklinger

Magasin fra Attac i Trondheim - nr. 13 - august 2011

Ellers i dette nummer:

Tragedien

Terrorangrepene på Utøya og i Oslo har rammet hele det norske samfunnet, og er tema for nummerets leder. (s. 2)

Attac Norge 10 år

Både i Oslo og Trondheim var det feiring. (s. 2)

Åpent semesterstarts-møte! (s. 8)

Bli medlem!

Fyll ut Taklingers eksklusive innmeldings-skjema, og send det inn portofritt! (s. 3)

På internett:

Glem ikke Taklingers egen TV-kanal, Taklinger TV. Du finner den på våre nettsider på org.ntnu.no/attac

Der finner du også: NTNU/HiST Attacs jubileumsvideo - en oppsummering av 10 år med Attac sett fra Trondheim.

Et eksklusivt 10 siders spesialbilag med hele Audun Øfstis betraktninger rundt "Akademisk Kapitalisme" og Humboldt-universitetet.

Løp og last ned!

PAPIRLØST SAMFUNN?: I likhet med Kafka og Weber, sliter mange norske kommuner med udemokratiske og byråkratiske styringssystemer.

NPM-VALGKAMP

I høst er det kommune- og fylkestingsvalg. Et viktig spørsmål blir da hvordan kommuner og fylker, som er de primære velferdsprodusentene skal styres. Attac går inn for mer demokrati, og vil benytte anledningen til å feie de byråkratiske styringsstrukturene som går under navnet "New Public Management"(NPM) ut av kommune-Norge. Hva er så NPM? Les på side 4-5.

DEMOKRATISKSTYRING.NO

Øfsti vs. Kjeldstadli

Taklinger har bedt filosofiprofessor Audun Øfsti anmelde Knut Kjeldstadlis *Akademisk Kapitalisme*. Øfsti er gjennomgående positiv til boka, men bruker en del plass på å utforske noen uenigheter rundt det såkalte Humboldt-universitetet (s. 3)

Attac Norge 10 år

Både i Trondheim og Oslo ble Attac Norges 10-årsjubileum feiret med storstilte kalas.

Tragedien

Like før valgkampen skulle i gang, ble Norge rammet av den største tragedien siden 2. verdenskrig.

De brutale angrepene på Utøya og Oslo er fordømt av en hel verden, og hele den globale Attac-bevegelsen har også sendt sine kondolanser.

Angrepene rammet AUF og arbeiderbevegelsen. Dette er miljø som har vært blant Attac Norges viktigste støttespillere og samarbeidspartnere i de ti årene organisasjonen har eksistert.

Gjerningsmannen har åpenbart kraftige personlighetsforstyrrelser, men det finnes mange psykopater her i landet uten at de begår grusomheter av Breiviks kaliber av den grunn. Når en mangel på empati derimot kombineres med et fullstendig forkvaklet verdensbilde, kan det bli en dødelig cocktail. Det er derfor god grunn til å kikke nærmere på de konspirasjonsteoriene rundt muslimer som florerer i det miljøet Breivik var en del av.

NTNU/HiST Attac og resten av Attac-bevegelsen vil slåss sammen med våre venner, både i AUF og arbeiderbevegelsen og i mange andre miljø og organisasjoner mot de perverse konspirasjonsteoriene han og andre forsøker å spre.

Sammen skal vi skape et samfunn med større raushet, solidaritet og demokrati, og nedkjempe "oss-mot-dem"-retorikk og falske fiendebilder. Sammen skal vi skape et samfunn så langt unna Breiviks idealer som mulig!

Ronny Kjelsberg

Taklinger #13 2011

Taklinger er et partipolitisk uavhengig magasin utgitt av Attac i Trondheim. Vi har som formål å skape økt oppmerksomhet om aktuelle saker, og å sette disse inn i et større globalt perspektiv. Signerte artikler representerer ikke nødvendigvis Attacs syn.

Ansvarlig redaktør:

Ronny Kjelsberg - ronny.kjelsberg@hist.no

Redaksjon:

Astrid Sundset Moe, Torunn Lien Nilsen, Marek Jasinski, Ståle Fjeldstad

www.org.ntnu.no/attac

Trykket med støtte fra: **sit tapir**

Åpner for kunnskap

TALE! TALE! Tidligere NTNU/HiST Attac-leder, Håkon B. Line holdt en inspirerende og flammende appell om økonomifaget etter at grillmaten var fortært.

Av Ronny Kjelsberg (red.)

Trondheim.

31. mai 2001 ble Attac Norge stiftet. Utviklingen siden den gang, og kanskje særlig den økonomiske krisa fra 2008 har bekreftet mange av de bekymringene Attac har kommet med, og behovet for organisasjonen.

Jubileet ble feiret samtidig i Trondheim og Oslo. I Trondheim hadde NTNU/HiST Attac sørget for grillmat, eksklusiv Attac-vin, tale og en egenprodusert jubileumsfilm som oppsummerer 10 år med Attac sett fra

Det er selvsagt ikke for sent å se filmen. Den ligger på youtube, og kan finnes bl.a. ved å gå på NTNU/HiST Attacs hjemmeside org.ntnu.no/attac.

T

DEN NYE VINEN: Som det passer seg en organisasjon med opphav i Frankrike, hadde Attac selvsagt sin egen 10-årsvin som ble nytt under feiringen. I bakgrunnen kan ses Attacs bok om finanskrisa "Fritt fall", og en stabel av det nest beste bladet Attac utgir i Norge - Utveier.

Hva betyr Humboldt i dag?

Filosofiprofessor Audun Øfsti har lest Knut Kjeldstadli's bok "Akademisk kapitalisme", og kommenterer boka her i Taklinger. Særlig bruker han tid på å debattere Humboldt-universitetet. Dette er en forkortet versjon. Les hele artikkelen i web-versjonen av Taklinger på org.ntnu.no/attac

Av Audun Øfsti
Professor i filosofi, NTNU

Kjeldstadli oversikt over tendenser (del I) og over drivkrefter bak disse tendensene (del II) er etter mitt syn trefende og burde være ukontroversiell blant dem som er bekymret for utviklingen. De tendenser det er snakk om griper naturligvis mer og mindre inn i og forsterker hverandre, og det samme kan sies om drivkreftene bak. Men Kjeldstadli har fortjenstfullt satt navn på og listet opp 10 tendenser og 4 drivkrefter. Det letter oversikten, og jeg kan ikke se at noe vesentlig er utelatt. Om man i listen over drivkrefter (i innholdsfortegnelsen og på s. 81) skulle savne savne stikkord som frihandel, deregulering av pengeflytting ("fritt", globalt finansmarked), tømning av statenes verktøyskasse, skatteparadis, eller annet; så innebærer ikke det noen overseelse, men er simpelthen uttrykk for at overskriftene i del II ikke har plass til alt. Kjeldstadli's drivkrefter er: 1) Produsentene av en hegemonisk ideologi; 2) Bevisste strategier og prosesser; 3) Institusjoner for global handel: WTO og GATS; 4) Informasjonskapitalismen. Tilsvarende

gjelder for hans liste over de 10 tendensene.

Den utvikling som har funnet sted – som kanskje første gang skremte opp deler av universitetsoffenheten under duoen Inge Lønning og Kjell Stahl ved UiO, og hvor

Fagerbergutvalget foreløpig vel er det mest aktuelle fremstøt – karakteriserer m.a.o. Kjeldstadli etter min mening svært godt, med en rekke gode og slående formuleringer og sitater. Her er en fylde av viktige opplysninger, observasjoner, henvisninger og skarpe kommentarer, og ikke minst en velgjørende sarkastisk årvåkenhet overfor det språklige forfall som ledsager det hele, fra "trade creep" til en rekke andre uttrykk for bevisstløshet, tankeløshet og/eller servilitet.

Til illustrasjon noen tema som Kjeldstadli i sin gjennomgang berører.

Han skriver om hvordan styremedlemmer fra kapitalens organisasjoner fyller opp universitetsstyrer (71), om ideologi-produsentene OECD og GATE (med Verdensbanken/WTO/IMF-komplekset i bakgrunnen) og norsk tilpasningsvilje (eller husmannsånd) (83ff., 95) og om den nye betydning av frihet og likhet (100). Vi får vite om Norges rolle som trojansk hest (i "The Norway Alliance") overfor utdanningssystemene i land i Sør (109), om cherry-picking og ødeleggelse av offentlige institusjoner (110f.) og om styrking av konkurranseevnen som høyeste mål (133).

Artikkelen fortsetter på side 6

Bli med i Attac!

Sliter du med dårlig samvittighet? Er du engasjert, men mangler det siste lille sparket i baken. Vi har laget et enkelt lite skjema som gjør at du kan melde deg inn og begynne å jobbe sammen med andre om politiske og samfunnsmessige spørsmål i Attac. Du kan også melde deg inn på internett på www.attac.no.

Dersom du alt er medlem, men mangler tid, eller helt enkelt ønsker å støtte oss, kan du gi en gave. Sett beløpet inn på kontr. 1254.05.58165. Dersom du ønsker å øremerke støtten til avisen, merk giroen "Taklinger".

JEG ØNSKER Å BLI MEDLEM AV ATTAC!

☐ Vanlig medlem (kr. 300,-)
☐ Student/trygdet/pensjonist (kr. 100,-)
☐ Ungdom under 20 (kr. 50,-)
☐ Støttemedlem – for deg som vil gi litt ekstra (kr. 600,-)

Navn:

Adresse:

Postnr. / Sted:

Epost:

Telefon:

Fødselsår:

ATTAC NORGE
Svarsending 1250
0090 Oslo

 ADRESSATEN BETALER FOR SENDING I NORGE
DISTRIBUERES AV POSTEN NORGE

www.attac.no

Ønsker du å bidra til bladet med artikler, leserbrev eller layout mm., ta kontakt med noen i redaksjonen, eller send et e-brev til redaktøren.

Dersom du ikke vil klippe i bladet, kan du rive eller skjære ut kupongen.

Hva er NPM?

Attac Norge driver i forbindelse med kommune- og fylkestingsvalget i 2011 en kampanje for mer demokratisk styring av norske kommuner, og mot såkalt "New Public Management"(NPM). Men hva er egentlig NPM, og hvor kommer det fra?

Av Ronny Kjelsberg
Taklinger-redaktør

I de siste ti årene har en skummel sykdom hjemsøkt norsk offentlig sektor. Det handler blant annet om innføring av autoritære ovenfra-og-ned-modeller for ledelse – en såkalt "profesjonell", "sterk" og "tydelig" ledelse, som kan gjennomføre reformer og omstillinger i hurtig tempo selv om de møter stor motstand internt i organisasjonen og blant ansatte.

Den handler også om innføring av stykkprisfinansiering hvor sykehus får betalt for behandlede diagnoser, og universiteter får betalt per produserte studiepoeng og per artikkel i bestemte tidskrifter. Dette fører selvsagt til at vi får "lønnsomme" og "ikke lønnsomme" diagnoser i helsevesenet, og at de utdanningsinstitusjonene som setter karakterene er de som får økonomisk smekk om de gir en F. Dette systemet kalles på norsk "balansert målstyring", og slike belønningssystemer skaper et stort behov for økt kontroll, for å sikre at ingen "jukser" seg til mer penger. NOKUT innenfor høyere utdanning er et resultat av dette behovet.

Dette er et par eksempler på det som med en samlebetegnelse kalles for "New Public Management"(NPM).

Disse styringssystemene begynner å bli stadig mer upopulære – særlig i fagbevegelsen. På LO stats kartellkonferanse på Gol i 2008, ble det f.eks. vedtatt en uttalelse som blant annet sier at "New Public Management har vist seg dårlig egnet som styringsredskap, og må forlates. Innføring av regnskapsprinsipper for privat sektor til offentlig sektor har vist seg som uegnet, noe sykehussektoren er et godt eksempel på."

Christopher Hoods "A public management for all seasons?" (1991) er standardverket på NPM. Han oppsummerer NPM som bestående av sju elementer:

BLIR DU KOKT SOM EN FROSK?: Dette og mange andre sentrale spørsmål rundt demokrati og New Public Management, kan du få svaret på på Attac Norges kampanjesider demokratiskstyring.no.

1) "Hands-on" profesjonell styring, 2) Eksplisitte standarder og mål på ytelse, 3) Større vektlegging av resultatmål, 4) Disaggregering av enheter i offentlig sektor, 5) Økt konkurranse i offentlig sektor, 6) Bruk av styringspraksis fra privat sektor, 7) Vektlegging av sterkere budsjett disiplin.

Mål- og resultatstyring er altså en sentral del av NPM – nemlig punkt to og tre i tabellen. Selv om Leder i Senter for Statlig Økonomistyring, Marianne Andreassen sier at SSØ ikke mener kobling mellom resultater og bevilgninger er nødvendige elementer i målstyringen, er det virkeligheten i store deler av norsk offentlig sektor, blant annet universiteter og høyskoler.

Men målstyringen er ikke den eneste delen av NPM som har hjemsøkt norsk offentlig sektor. I utdanningsvesenet kom snakket om "profesjonell ledelse" samtidig med kvalitetsreformen. Dette har bidratt til et sterkt press for å undergrave både interndemokratiet og autonomien til norske høyere utdanningsinstitusjoner. Både NTNU og HiST i Trondheim er nå f.eks. blant de institu-

sjonene som har avskaffet rektorvalg og gått for ansatte rektorer.

I tillegg har sektoren slik Stjernø-utvalget påpekte blitt mer fokusert mot konkurranse, og mindre på samarbeid (pkt. 5). Dette er for øvrig en direkte konsekvens av målstyring og økonomiske belønningssystemer som gir penger for produserte studiepoeng, og artikler i de rette tidskrifter i et nullsumspill. (pkt 2 og 3)

Det har ikke vært snakk om anbud på primærtjenestene ennå (undervisning og forskning), men det har vært et press på å sette ut bl.a. renhold og driftstjenester (pkt 5).

I forhold til reklame, har kanskje flere sett reklamefilmene til NTNU. Når man får presentert glossy reklame i stedet for nøktern informasjon om studiet, kan det føle til mer feilvalg, noe jeg ser på som svært uheldig både samfunnsøkonomisk og for den enkelte ikke minst (pkt. 6). En konsekvens av denne målstyringen har også vært at man oppretter nye "motefag" i konkurranse om studentene, heller enn av faglige årsaker.

Det er et absolutt inntrykk at en ansatt ledelse har større avstand til både ansatte og fagforeninger enn en valgt en. Et hardere press mot de ansatte har også fulgt i kjølvannet av dette (pkt. 6). Kristin Clemet fjernet i sin tid forskningsretten til de ansatte, og den rødgrønne regjeringen har ikke gjort noe for å få denne på plass igjen. Målstyringen kombinert med økonomiske belønningsmodeller og med budsjettdisiplin (pkt. 7), gjør systemet enda mer brutalt.

I helsesektoren har vi fått innført foretaksmodellen, hvor helsesektoren styres som et konsern og etter bunnlinja. Vi kan ta med den tidligere nevnte stykkprisfinansieringen på diagnoser, og en ny måte å føre regnskap på som gjør at sykehusene må beregne avskrivning på bygninger inn i budsjettene, og press på å gå i balanse innenfor dette systemet gjør at presset på ansatte øker kraftig. Aftenposten har bl.a. hatt oppslag på hvordan dette førte til at pasienter har blitt diagnostisert med mer "lønnsomme" sykdommer.

Vi kan også nevne de videregående skolene og grunnskolene. Spør du en lærer om han eller hun bruker mye tid på rapportering og dokumentasjon, vil svaret i de aller fleste tilfeller bli ja. I en undersøkelse fra Norsk Lektorlag svarer f.eks. 8 av 10 at kravene til dokumentasjon og rapportering går ut over tid til undervisningsarbeid.

Problemet med målstyringsideologien er at den i sitt grunnlag er uvitenskapeelig. I Klassekampen 6/5 2010 skriver Marianne Andreassen at "Vi kan ikke måle alt, men det kan vel ikke bety at vi ikke skal måle noe?". Problemet med å måle "noe" er at det skaper et skjevt bilde av virkeligheten når det bare er det som måles som hensyntas (og det er det som regel). Måler man for lite, får man et dårlig beslutningsgrunnlag, og man tar feil avgjørelser – avgjørelser som får uforutsette konsekvenser.

Så kan man selvsagt måle mer. Men måler man for mye, går enorme ressurser bort i byråkrati, som kunne blitt brukt til å skape bedre tjenester (som vi har sett over). Dette kompliseres ytterligere av at mange av de viktigste tingene

SKUMMELT: Ikke alt som kommer fra Storbritannia er like populært. I likhet med mange andre elementer av det tankesettet vi ofte kaller nyliberalismen, kom også NPM fra Thatcher-England.

offentlig sektor driver med, rett og slett ikke er målbare.

Dette er altså NPM! Det er ineffektivt, dyrt, upopulært og det ødelegger offentlig sektor. Dessverre er det altså staten via SSØ som presser på for å få denne ideologien inn, og den rødgrønne regjeringa har ikke klart (eller ønsket?) å gjøre noe med det.

Har dette systemet så ingen fordeler? Jo – det har det selvsagt. Når økonomiske prioriteringer kommer ut av et regnearkssystem, heller enn reelle vurderinger av ressurser og behov, gjør det selvsagt styringen enklere for ledelsen – ingen kan vel krangle med matematiske formler.

Et ytterligere, og enda skumlere moment er: Når alt har fått en prislapp, uansett hvor kostbart og byråkratisk det er å sette denne prislappen – er det selvsagt blitt mye enklere for de som har lyst til å privatisere helsevesenet

vårt, privatisere og sette ut deler av utdanningssystemet vårt – og kaste bort enda mer offentlige penger ved å putte dem i lommene til private aktører. Enkelte på høyresida tror åpenbart at penger oppstår fra ingenting med en gang man privatiserer, men eventuelle innsparinger kommer selvsagt ved dårligere tilbud til de som bruker tjenestene, og/eller dårligere forhold for de ansatte. Det er trist at heller ikke Arbeiderpartiet har fått med seg denne sammenhengen, heller ikke her i Sør-Trøndelag hvor de nå har gått inn for å sette ut kollektivtrafikken i fylket på anbud.

Innimellom virker kampen mot NPM en god del ensommere i partipolitiske sirkler, enn den gjør i Attac- og fagforeningssammenheng. Det er synd, for selv om mange politiske endringer må presses gjennom nedenfra, blir det alltid enklere dersom det finnes noen som allerede er lydhøre på det politiske nivået.

T

Vil du vite mer? Besøk Attacs kampanjesider om NPM på:

DEMOKRATISKSTYRING.NO

Hva betyr Humboldt i dag?

Fortsatt fra side 3

En prøve på Kjeldstadlis kritiske skarphet kan være et sitat fra fotnoten s. 144: "En studentrepresentant med sosialdemokratisk bakgrunn mente i 2008 i universitetsstyret i Oslo at 'professorer kan byttes ut på samme måte som vaskefirma' ... En tar seg i å sukke etter en tid da en studenttillitsvalgt ville ha sagt at også reingjørere burde ha fast ansettelse, brukbar lønn og trygge arbeidsvilkår."

Som sagt, jeg finner ikke noe særlig å utsette på del I og II. Det som kan være mer problematisk er den konstruktive delen (ikke så merkelig, det er gjerne lettere å ha rett i det man kritiserer enn i det man positivt foreslår), altså del III, hvor Kjeldstadli forsøker å konkretisere sin kritikk positivt gjennom å skissere, som et alternativ til dagens utvikling, universitetet slik han vil ha det, nemlig et samfunnsmessig forpliktet universitet. (Se del III: Motstand og alternativ: Det samfunnsmessig forpliktete universitet; Biter til et program.) Heller ikke her er det noen mangel på skarpe observasjoner, gode poeng m.m., men jeg må her konsentrere meg om de punktene hvor jeg ikke helt kan si meg enig. Jeg berører i det følgende noen slike punkter.

Det samfunnsforpliktete universitet

Det tradisjonelle Humboldt-universitetet, hvis ideer var retningsgivende frem til – la oss si – 1990-tallet, blir avvist av Kjeldstadli. Ikke bare bedriftsmodellen, men også humboldtmodellen blir forkastet, slik at et tredje alternativ kan presenteres som det riktige. Det ofres ikke mye plass og argument på Humboldtmodellens svakheter, snarere får den såpass mye positiv omtale at Kjeldstadlis negative konklusjon for dens vedkommende blir litt uforståelig. Men man får inntrykk av at han godtar argumenter om at den er elitær og individualistisk og for lite samfunnsrelevant.

Kjeldstadli ser ut til å akseptere myten om "Humboldt-modellen" som et egoistisk seg-selv-nok-universitet, hvor de vitenskapelig har det godt og driver med vitenskap som en form for "art pour l'art": "Bør ansatte si at vi er for et universitet basert kun på dannelses, rein erkjennelsestrang – og at det eneste alternativet til dette er samfunnsnytte definert som å forfølge vinst?" (140) Har vi bare valget mellom "utdanningsborgerlig sjøltilettelighet og næringsborgerlig invasjon av institusjonene"? (149)

CLASH OF THE TITANS: Filosofiprofessor Audun Øfsti (NTNU, til høyre) synes Historieprofessor Knut Kjeldstadlis bok *Akademisk Kapitalisme* er svært god, men har et par honer å plukke med Kjeldstadli rundt det såkalte Humboldt-universitetet.

Nei, mener Kjeldstadli. Han vil gi et bilde av en noe tredje, en ny modell og et program å mobilisere for. "Det trengs en tredje modell, samfunnsuniversitetet.

I tråd med (et vidt) nytteperspektiv mener Kjeldstadli at Stortinget og andre (med rette) må kunne "spørre om resultater, innhold, substans ... Da blir det i lengden ikke troverdig å argumentere for stillinger og bevilgninger ved å si at vi skal holde på med det vi synes er morsomt... For folkelige bevegelser finner i dag ikke den støtten de trenger på universitetene." (143) Og videre: "Uansett må incentivene legges opp slik at vi trekkes henimot, ikke vekk fra universitetets sosiale forpliktelser, slik det langt på vei er i dag. Å stille seg til tjeneste for folkelige bevegelser burde være like berettiget og hjemlet som det er å gjøre oppfinnelser til kommersielt utnyttbare innovasjoner – som altså er definert som ønskelig formidling i dag." (165)

Her er det etter mitt syn en rekke problemer. Én ting er her forholdet mellom Stortinget og "folkelige bevegelser". På den ene siden har Stortinget som "folkelig bevegelse" en helt spesiell demokratisk legitimitet. På den annen side kan det se ut til at denne bevegelsen nærmest unisont går inn for saklig – og prosedural! – sett skandaløse milliardinnkjøp hos Lockheed Martin. En annen ting er "incentivene" og parallellen mellom kommersialisering og "å stille seg til tjeneste for folkelige bevegelser". Kjeldstadli gjør kanskje rett i å sammen-

ligne disse tingene, men mener han selv at slik formidling er ønskelig? Er det ikke en fare for at forskningens kreative og konstruktive aspekter for direkte blir knyttet til praktiske og/eller teknologiske anvendelser? Eller sagt på en annen måte: All den stund universitetsforskningen er allemannseie (og finansiert av almenviljen med henblikk på alles interesser), så vil jo også mer spesielle interesser, og konkrete oppfatninger av hva som tjener det almene vel, fra privat kommers til politiske partier og bevegelser, stå fritt til å forsyne seg. Men bør ikke forskerne selv konsentrere seg om det de saklig sett holder for mest interessant og viktig? Bør ikke den målrettede forskning ut over dette overlates til privatbedrifters forskningsavdelinger – og tenketanker?

Det instrumentelle perspektivets fokus på å finne midler til å tjene, befordre, fremme osv. er relativt uproblematisk så lenge formålene kan betraktes som selvsagte eller gitte. Og i en viss forstand er de det: mindre lidelse, lykke, helse, fred osv. Alle er enige om slike ting. Likevel blir det umiddelbart problematisk når selvsagthetene skal "operasjonaliseres", avveies, konkretiseres, når vi må tenke over hva de egentlig betyr. Og denne tenkning, disse konkretiseringsanstrengelser og den vitenskap de krever, kan ikke selv forstås som å finne midler til å tjene konkrete formål.

Dette er en kortversjon av Øfstis anmeldelse. Den komplette versjonen finner du i et eget bilag til nettversjonen av Taklinger 13 (se s. 1).

En idé à la Kjeldstadli om sosial bruksverdi som ytterste begrunnelse for universitet og høyskoler lar seg nok forsvare "rett forstått" i en eller annen tolkning. Men den trenger i aller høyeste grad utredning, og det Kjeldstadli kan bidra med på dette punkt må bli mangelfullt, så lenge dimensjonen opplysning og universitetet som instans for samfunnets selvkritikk eller selv vurdering er så sparsomt berørt og et Baconsk perspektiv så fremtredende. Selv vil jeg mene at nettopp Humboldtuniversitetet, rett forstått, representerer en så god konkretisering av "samfunnstjenligheten" som vi kan forvente.

Resonnerende offentlighet

I det før-Humboldske universitetet hadde de "nyttige" fakultetene – teologi, jus og medisin – entydig rangert som de "høyere", mens det filosofiske fakultet med de "frie kunster" ("grunnforskningen") ble betraktet som forberedende og hadde en lavere status. Dette endrer seg i tråd med idealet om den frie forskning og den frie, prinsipielt offentlige kritiske debatt som livsnerven i vitenskap og politikk. I Humboldt-perioden kan man ikke lenger snakke om at artistfakultet eller de nye "grunnforskningsfakultetene" er "underordnet" de nyttige. Snarere inntar de en slags ledende stilling. (Sml. Kants kommentarer til dette i "Der Streit der Fakultäten" (1798).)

En komponent i Humboldt-universitetet knyttet til oppvurderingen av det filosofiske fakultet, henger sammen med hvordan universitetet kan sammenlignes med en (demokratisk) stat eller republikk. Skjønt her er det viktig å se hvordan denne sammenligningen kan være svært tvetydig. Også den nyliberale bedriftsmodellen for universitetet kan jo slutte seg til en slik sammenligning for så vidt som den har en bedriftsmodell for det meste, også for stater – og for individer (personer). (Jeg kan huske det sjokkerende i Helge Seips Dagbladkronikk "Bedriften Norge" så tidlig som på 70-tallet.) Sammenligningsgrunnlaget er da at staten er et selvhevdelsessystem blant konkurrenter (om enn ikke på et marked). For sammenligningen slik jeg her vil gjøre den gjeldende dreier det seg derimot ikke om republikken som partikulært "selvhevdelsessystem" vis à vis andre. Tvert i mot dreier det seg om den relativisering eller innhegning av selvhevdelsedimensjonen som ligger i det Kant kaller "den resonnerende offentlighet", altså den dimensjon ved republikken som nettopp ikke er underlagt statens behov som selvhevdelsessystem (og som selvsagt mistes desto mer av

syne jo mer staten tenkes og stiliseres som "bedrift"). Ja, vi kan vel si det sterkere enn som så; for vi har ikke bare å gjøre med en "analogi" mellom den republikanske staten og universitetet. Universitetet skulle jo i Humboldt-konseptet nettopp selv utgjøre en bærebjelke i republikkens resonnerende offentlighet.

Arbeidstakerkollektiv?

I avslutningen beveger Kjeldstadli seg også inn i et farvann mht. allianse mellom vitenskapsfolk, studenter og arbeidere som gir meg en viss deja vu-følelse. Jeg bestrider ikke realiteten av klassekamp og heller ikke alliansens tradisjon og legitimitet. Men grunnlaget for denne legitimitet kan etter min mening ikke være konvergerende materielle eller partikulære interesser; det må ha med disse gruppenes forhold til en universell interesse å gjøre. Kjeldstadli skriver: "Lyst og glede ved faget har ... fått mange til å arbeide dobbel uke uten kompensasjon. Og verdikonservative ideer om kvalitet, rettfærdig konkurranse og meritokrati trekker vekk fra felles strategier. Så det trengs et betydelig arbeid om universitetsansatte skal se seg som et arbeidstakerkollektiv under press./ Men bare å bygge på egne interesser blir ikke bare snevert, men politisk ineffektivt... Hvis universitetsansatte aldri rekker ut en hand til andre, hvordan kan de da vente å få støtte fra andre fagforeninger den dagen det på nytt måtte røyne på?" (191f.) Her kan det vel være fare for at Kjeldstadli kommer bedriftsmodellen for mye i møte? Bør vi se på oss selv som et arbeidstakerkollektiv under press? Bør vi ikke først og fremst se på oss selv som sannhetssøkere (rettfærdighet inkludert) under press?

Da vil jeg heller underskrive på det K fremhever (s. 150) om det akademiske "frirom" vi har hatt "i form av tid som vi sjøl kan disponere. I form av å kunne søke kunnskap om emner og spørsmål som vi synes er viktige og interessante. I form av ikke å skulle betjene en interesse definert utenfra. I form av at vitenskapen trass i forbindelsen til politikk, er et eget felt med egne regler og etos. Et slikt privilegium forplikter." Og jeg vil – i tråd med Kjeldstadlis henvisning til E. Bull d.e. - gjerne understreke at det er her – via forpliktelsen overfor rettfærdighet (sannhet og skjønnhet) at forbindelsen til arbeiderbevegelsen (ikke dagens Lockheed Martin-kunder) har gått, en forpliktelse og en forbindelse til ofre for undertrykkelse, løgnaktighet og heslighet helt generelt. Og vi kan vel føye til: dét er noe annet enn å søke

allierte i kampen for egne interesser.

Kjeldstadli suggerer at Humboldtuniversitetet ikke er/var samfunnsmessig forpliktet. Men her kan det være at han overser noe og i kraft av denne overseelsen finner en mangel som må avhjelpes. For i sin fremstilling

Kjeldstadlis "Akademisk Kapitalisme" er en uunnværlig bok i universitetsdebatten

av de to alternativene, humboldtmodellen og bedriftsmodellen, som forbindes med hhv. utdanningsborgeren og næringsborgeren, hopper han over den kategorien jeg mener Humboldtuniversitetet har vært alliert med, nemlig den politiske borger rett og slett, le citoyen, forstått som medbærer og medutøver av folkesuvereniteten og deltaker i det selvlovgivende demokrati, en allianse som ikke minst var realisert gjennom utdanningspyramiden universitet – gymnas – folkeskole, den gang da læreryrkene hadde prestisje og læreren nøt respekt. Kjeldstadlis dikotomi favner jo egentlig bare om to varianter – en relativt dannet og en relativt udannet – av "le bourgeois". Så det kan se ut til at han med sitt nye universitetskonsept nettopp vil innføre citoyen-kategorien på nytt. "Le citoyen" kan så visst trenge å styrkes, men det kan neppe være heldig å gjøre det som ledd i en kritikk av Humboldtuniversitetet.

På s. 178 skriver Kjeldstadli: "Dette programmet og dette bildet av et samfunnsuniversitet er – det skal jeg innrømme – en idealisert og idealistisk framstilling av universitetets mål. Både den utdanningsborgerlige arven, karrieresystemet, innbyrdes konkurranse, motsetninger og presset fra kapitalkrefte trekker i andre retninger. Men likevel tror jeg at en slik ny regulativ idé må til hvis ikke management- og businessuniversitetet skal seire." Men er dette egentlig en så ny idé? Kjeldstadli selv viser om og om igjen at han er Humboldtiansk oppdratt. Hans tilslutning til grunnidéene i Humboldtuniversitetet kan det ikke være tvil om, heller ikke i del III. Hvorfor denne radikale holdning som krever et alternativ? Vi trenger ikke finne opp hjulet på nytt.

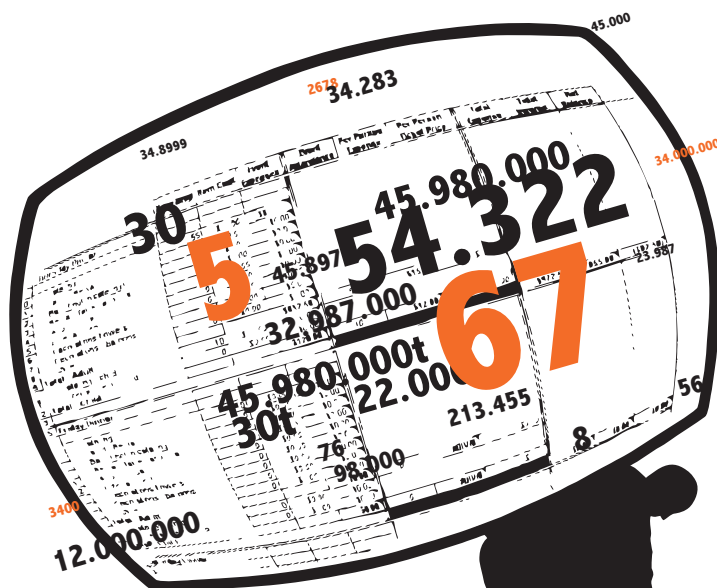
Alt i alt vil jeg si at Kjeldstadlis "Akademisk Kapitalisme" er en utmerket, ja uunnværlig bok i universitetsdebatten. Men altså etter min mening med en del ting i kritikken av Humboldtuniversitetet i den konstruktive delen om "samfunnsuniversitetet" som er diskutabelt.

“New Public Management-ideologien har altfor lenge fått dominere offentlig styring i Norge, med markedsretting og meningsløst kontrollbyråkrati. Det er på tide at vi tar tilbake den demokratiske kontrollen!”

Leder i Attac Norge, Benedikte Pryneid Harbo

Leder i Attac Norge, Benedikte Pryneid Hansen

**FOR
DEMOKRATISK
STYRING MOT
NEW PUBLIC
MANAGEMENT**

ÅPENT MØTE

med innledning fra Attac-leder Benedikte Pryneid Hansen

Torsdag 1.september kl 19.00

Antikvariatet, Nedre Bakklandet 4 (i Bokbaren)

